

Mukəddəs Kitab

Təwrat 8-qisim

«Rut»

© Mukəddəs Kitab 2012

CC BY-SA 4.0

www.mukeddeskalam.com

«Uyşurqə Kalam Tərijimisi»

Təvrat 8-kisim

«Rut»

Kirix söz

Arka görünüşü

Təvratning «Rut» degən kısmı «batur hakimlar» dəvridə ətken Yəhudi bolmioğan Rut wə uni qəbul kılğan Yəhudi ailisi toqrisidiki hatiridur. Biz «Batur hakimlar»ning «qoxumqə söz»idə deginimizdək: ««Batur hakimlar»da hatiriləngən qüxkünülik həm pajiələrdin Israil həlkining həmmisini karangoçuluk wə zulmət-çəplət iqidə yaxawatқан, dəp hulasigə keliximiz mumkin. Xuning üçün biz «batur hakimlar» degən tarix bilən zamandax bolğan «Rut» degən hatiridiki güzəl tarixni oquqinimizda, kenglimiz kətürüldü. Qünki «Rut» degən tarihta bir ailə iqidə bolğan öz'ara mehir-muğəbbət, sadəqətlik wə hərmət-izzətni kərələymiz. Muxu tarix bizgə Hudaning kəlgüsüdə Israiloğa nisbətən nemə pilanliri barlıqini kərsitidu».

Məzkur tarix Huda pajiəni xad-huramliqqa aylanduroğan bir tarihtur. Muxu dəwrdə Israil kəhətqilik apitigə uqraydu. Hudaning Israil bilən bolğan əhdisigə qarışanda, bu həqkandə «tasadipiy ix» əməs, bəlkə Hudaning Əzigə wapasiz bir həlkning üstigə yürgüzgən həkumidin ibarət idi (kəhətqilik bolsa «Hudaning jaza-tərbiyisining bəx basquqı»ning ikkinqi basquqining bir kısmı idi. «Batur hakimlar»diki «qoxumqə söz»imizdə, «Hudaning jaza-tərbiyisining bəx basquqı» üstidə tohtaloqiniduk). Israillik Əlimələk degən kixi ailisi bilən jan bekixka öz yurtini tərək etip Moab zeminiqə baridu wə Moabning xəhərliridə turmay, bəlkə səhrasiqə berip turidu.

Moabiyar Lutning əwladliri idi; ularning əjdadi Lut əslidə Israilning əjdadi İbrahimning dua-tilawətliri arqılıq Hudaning jazalixidin kütquzuloğan boləqqa, Israil həlkigə dost boluxi kərək bolatti («Yar.» 18-19-bab; Moabning kelip qıxixi toqıruluk 19:30-38ni kəring). Həlbuki, əksiqə Moab Israiloğa həsəthorluk kılıp («Qəl.» 22-25-bablar), Israil ajiz bolğan waqıtlarda daim ularoğa hujum kılıp bulang-talang kılatti («Hək.» 3-bab, «1Sam.» 12:9). Uning üstigə, Moabiyar «Kemox» degən butka qokunəquqi butpərəslər idi; ularning bu «ilah»i Moabtikilərdin «insan kurbanlıqı» wə kəp baxka yirginqlik ixlarni «tələp kılatti» (1:15, «1Pad.» 7:11, «2Pad.» 3:27).

Yukirida tiləq elinoğan əqmənlik wə yirginqlik butpərəslək tüpəylidin Əlimələk wə ailisidikilərnin Moabiyar arisida kün ətküzüxi intayin təskə tohtioğan bolsa kərək. Buningdin ularning Moabning xəhərlirining biridə turmay, bəlkə səhrada turuxining səwəbini qüxiniwelix təs əməs.

Əlimələk naməlum bir ix səwəbidin Moabta əlidu; uning ikki oqlı Maqlon wə Kiliyon Moabliq kizlərdin hotun alidu. Məlum bir waqıttin keyin wə yənə naməlum bir səwəbtin Maqlon wə Kiliyonmu kaza kılıdu. Ləkin kütmiğən yərdin, ular əmrigə aloğan ikki ayal keyn'anisi Naomiqə wapadar wə mehrıban bolup qıqıdu. Naomi (bəlkim Israil zeminidin ayriloğan waqtidin on yıl ətkəndin keyin) Israil zeminiqə kəytixni kərar kılıdu; Rut bolsa öz ailisi, wətni wə həlkidin waz kəqip Naomiqə yar-yələktə boluxka uningə həmrəh bolup birgə kəytixka niyət baqlaydu. Uning bu əhmiyətlək kərari tolimu uluq nətiyələni elip kelidu. Rut Dawut padixahning əjdadi, xuningdək Məsihning əjdadi bolup qıqıdu.

«Rut»

«Həmjəmət kütəuzəuqi» yəki «həmjəmət niyətkər»

Bu tarixning bir nuqtisini səl təpsiliyrək qüxəndürük kerək. Musaoğa tapxuruloğan kanun boyiqə, birsı namratlixip kərzdar bolup kəlip, öz yərlirini setixkə, həttə əzi yaki ailisidikilərnı kullukqə setixkə məjbür boləqanda, bundək soda-setik mudditi «azadlık yili» (yəni «kanay-burəqə qalidiəqan yili», «xadlık yili», hər 50-yili)qıqə bolatti («Lawıylar» 25:10-55ni kəring). Xu yilda barlık təwəliklər əslidiki igisigə yaki (u aləmdin ətkən bolsa) əng yekin tuəqiniəqə kəyturuluxi kerək idi. Həlbuki, «azadlık yili»din ilgiri namrat kixining məlum bir tuəqininin uni yaki ailisini namratlıqtin kütquzux niyiti bolsa, undəkta ularning yerini kəyturup setiwelıx həkuki bar idi; ailisi kullukta bolsa ularni kulluktin hər kipi setiwelıx həkuki bar idi. Kanun boyiqə bahası adil bolsa həqkim həliki tuəqanning bu yolini təsiyalmaytti. İbraniy tilida bundək tuəqinini süpətləydiəqan söz «goel» deyilətti; biz «goel»ni uyəqurəqə tərijimə kiləqanda «həmjəmət kütquzəuqi» yaki «həmjəmət nijatkar» degənni tallıwalduk.

Ailining bir əzasi baxkılar tərpidin məlum zəhimgə uqrioqan yaki əjəllik bir zərbə bilən əlgən bolup, pakiti toluk bolsa, xu ailining əzasioə «həməjmət-kutkuzoqu»lik rolini öz üstigə elixkə razi boləqan bir tuəqkinining jawabkardin ziyanni təlitivəlix həkəkə bar idi («Kən.» 19:1-13, «Yəxua» 20:1-9).

Naomi wə Rut Pələstin (Qanaan) zeminioʻra qaytkanda bəlkim tolimu yoxsul bolsa kerək. Ularining bəhtigə yarixa, ularoʻra tuoʻqan bolon birsi, yəni Boaz isimlik bir kixi ularoʻra hər tərəptin «həmjəmət nijatkar» boluxka razi bolidu.

Bu iqlar toqrisida «koxumqə sƏz»imizdə tohtilimiz.

Məzmunlar wə qong temilar: —

- (1) Bir keyn'ana uqriqan külpət; Əlimələk ailisinin Moabkə berixi (1:1-5)
- (2) Bir kelinning wapadarliqi; Naomi bilən Rutning birgə Bəyt-Ləhəmgə qaytip kelixi (1:6-22)
- (3) «Həmjəmət nijatkar»ning mehir-muəbbiti: —
 - (a) Rutning «tasadiypliktin» Boazning etizida baxək terixi (2-bab)
 - (ə) Rutning hamanoqə berip, Boaz bilən kəruxuxi (3-bab)
 - (b) Boazning Rutni nikaħioqə elixi (4:1-12)
- (4) Padixah Dawutning nəşəbnamisi: Dawut padixah Boaz bilən Rutning əwladidur (4:13-22)

Rut

Əlimələk ailisining Moabka berixi

1¹ Batur Həkimlər həküm sürgən məzgildə xundak boldiki, zeminda aqarqılıq yüz bərdi. Xu waqıtta bir adəm ayali wə ikki oqlini elip Yəhuda zeminidiki Bəyt-Ləhəmdin qikip, Moabning səhrələrində bir məzgil turup kelixkə bardı.² U kixining ismi Əlimələk, ayalining ismi Naomi, ikki oqlining ismi Maqlon bilən Kilyon idi. Ular Bəyt-Ləhəmdə olturukluk, Əfrat jəmətidin idi. Ular Moabning səhrasıqə kelip xu yərdə olturaqlaxtı.³ Keyin Naomining eri Əlimələk əldi; ayali ikki oqli bilən qaldı.⁴ Ular Moab qizliridin əzlrigə hotun aldı. Birining eti Orpaq, yənə birining eti Rut idi. Ular xu yərdə on yildək turdi.
⁵ Maqlon bilən Kilyon hər ikkisi əldi; xuning bilən apisi eri həm oqulliridin ayrilip yaloquz qaldı.

Naomi bilən Rutning Bəyt-Ləhəmgə kaytip kelixi

⁶ Xuning bilən ayal ikki kelin bilən qopup Moabning səhrasidin kaytip kətməqci boldi; qünki u Pərwərdigarning Öz həlkini yoklap, axlık bərgənliki toqrisidiki həwərnı Moabning səhrasında turup angliqanidi.⁷ Xuning bilən u ikki kelin bilən billə turoqan yeridin qikip, Yəhuda zeminiqə kaytixkə yoloqə qikti.⁸ Naomi ikki kelinigə: — hər ikkinglar kaytip öz ananglarning öyigə beringlar. Silərnıng mərhumlarqə wə mənə meħribanlik kərsətkininglardək Pərwərdigar mu silərgə meħribanlik kərsətkəy! ⁹ Pərwərdigar silər ikkinglarnı öz eringlarning öyidə aram tapkuzoyay! — dəp, ularnı səyüp qoydi. Ular hərkirəp yioqlixip ¹⁰ uningqə: — Yak, biz qokum sening bilən təng əz həlkingning yenioqə kaytimiz, — deyixti.

¹¹ Lekin Naomi: — Yenip ketinglar, əy qizlirim! Nemixkə mening bilən barməqsisilər? Kərsikimda silərgə ər boluqədə oqullar barmu? ¹² Yenip ketinglar, əy qizlirim! Qünki mən kərip kətkəqkə, ərgə tegixkə yarıməymən. Dərhəqikətən bugin keqə bir ərlək boluxkə, xundakla oqulluk boluxkə ümid bar degəndimu, ¹³ ular yigit boluqə səwr kilip turattinglarmu? Ular nı dəp baxkə ərgə təgməy saklap turattinglarmu? Yak, bolmaydu, qizlirim! Qünki Pərwərdigarning kəli mənə kərxı bolup mənı azablaydiqini üqün, mən tartidiqən dərd-ələm silərnıngkidin tehımu eoqr bolıdu, — dedi.

¹⁴ Ular yənə hərkirəp yioqlaxtı. Orpaq kəynənisini səyüp hoqlaxtı, lekin Rut uni qing kuqaklap turuwaldi. ¹⁵ Naomi uningqə: — Mana, kelin singling öz həlki bilən iləhlirining yenioqə yenip kətti! Sənmə kelin singlingning kəynidin yenip kətkin! — dedi.

¹⁶ Lekin Rut jawabən: — Mening sening yeningdin ketiximni wə sənə əgixix niyitimdin yə-nixni etünmə; qünki sən nəgə barsəng mənmu xu yərgə barımən; sən nədə kənsəng mənmu xu yərdə kənimən; sening həlking meningmu həlkimdur wə sening Hudaying meningmu Hudaıymdur. ¹⁷ Sən nədə əlsəng mənmu xu yərdə əlimən wə xu yərdə yatımən; əlümədin baxkisi mənı səndin ayriwətsə Pərwərdigar mənı ursun həm uningdin axurup jazalisun! — dedi.

¹⁸ Naomi uning əzıgə əgixip berixkə kət'iy niyət kəlojinini kərup, uningqə yənə eoqr aqmidi.

1:1 «məzgildə» — ibraniy tilida «künlərdə». «səhrələrində» — ibraniy tilida «ətizliklərində». Moabtikilər Yəhudiylarqə eoq idi. Bu Əlimələk wə ailisidikilərnıng Moabning xəhərlirigə əməs, bəlkı səhrasıqə berixining bir səwəbi bolsa kərek.

1:13 «Mən tartidiqən dərd-ələm silərnıngkidin tehımu eoqr bolıdu» — gərqə Rut bilən Orpaq hər ikkisi eridin ayrilix azabını tartqan tul hotunlar bolsımu, Naomining azabı tehımu eoqr idi; uning eridin həm ikki oqlidin ayrilip kelix azabı bar idi. Uning üstigə, u ikki kelinining əzidək yəqə yurttə tul bolup turux dərdini taritixini halımaytti.

— Bu səznıng yənə ikki tərjimisi bar: «Mən silər üqün (tul kəlojanliqinglardin) intayin azablinimən» yəki «Mening dərd-əlimim silərgə bək eoqr yök bolup qalıdu, silər kəttürəlməysilər»

1:17 «Pərwərdigar mənı ursun həm uningdin axurup jazalisun!» - ibraniy tilida: «... Pərwərdigar mənımu xundak kəlsun wə uningdin axurup kəlsun!»

¹⁹ Ikki mengip Bəyt-Ləhəmgə yetip kəldi. Xundak boldiki, ular Bəyt-Ləhəmgə yetip kəlginidə pütkül xəhərdikilər ularni kərüp zilziligə kəldi. Ayallar bolsa: — Bu rasttinla Naomimidu? — deyixti.

²⁰ U ularoşa jawabən: — Meni Naomi deməy, bəlkı «Mara» dənglar; qünki Həmmigə Qadir manga zərdab yutkuzdi. ²¹ Tokkuzum təl hələttə bu yərdin qıktım; ləkin Pərwərdigar meni kuruk kaytkuzdi. Pərwərdigar meni əyibləp guwahlik bərdi, Həmmigə Qadir meni harlioqanikən, nemixka meni Naomi dəysilər? — dedi.

²² Xundak kılıp Naomi bilən kelini Moab kızı Rut Moabning səhrasidin kaytip kəldi; ular ikkisi Bəyt-Ləhəmgə yetip kelixi bilən təng arpa ormisi baxlanojanidi.

Rutning Boazning etizida baxak terixi

2¹ Naomining erigə tuoşkan kelidioşan Boaz isimlik bir adəm bar idi. U Əlimələkning jəmətidin bolup, intayin bay adəm idi. ² Moab kızı Rut Naomioşa: — Mən etizlikka baray, birərkimning nəziridə iltipət tepip, uning kəynidin mengip arpa baxaklırini tərsəm? — dedi.

U uningə: — Barəjin, əy kizim, dedi.

³ Xuning bilən u qikip etizliklarəşa kelip, u yərdə ormiqılarning kəynidin baxak tərđi. Bəhtigə yarixa, dəl u kəlgən etizlik Əlimələkning jəməti boləşan Boazning etizliklırini idi.

⁴ Mana, u wakıtta Boaz Bəyt-Ləhəmdin qikip kelip, ormiqılar bilən salamlıxip: — Pərwərdigar silər bilən billə boləşay! — dedi.

Ular uningəşa jawabən: — Pərwərdigar sanga bəht-bərikət ata kıləşay! — dedi.

⁵ Boaz ormiqılarning üstigə nəzarətkə qoyuləşan hizmətkaridin: — Bu yax qokan kimning kızı bolidu? — dəp soridi.

⁶ Ormiqılarning üstigə qoyuləşan hizmətkar jawab berip: — Bu Naomi bilən billə Moabning səhrasidin kaytip kəlgən Moabiy qokan bolidu. ⁷ U: «Ormiqılarning kəynidin ənqılərnin arisidiki qeqilip kətkən baxaklarıni teriwalaymu?» dəp tələp kildi. Andin u kelip ətigəndin həziroşiqə ixləwatidu; u pəkət kəpidə bir'az dəm aldi, — dedi.

⁸ Boaz Rutka: — Əy kizim, anglawatamsən?! Sən baxak tərđili baxka bir kimning etizlikəşa barmioşin, bu yərdinmu kətmə, mening dedəklirim bilən birgə muxu yərdə turoşin. ⁹ Dikkət kıləşin, kaysi etizdə orma oşəşan bolsa, dedəklərgə əgixip barəşin. Mən yigitlərgə: Uningəşa qeqilmənglar, dəp tapiləp koydum! Əgər ussəp kəlsəng berip, idixlərdin yigitlərim kuduktin tartkan sudin işkin, — dedi.

1:20 «Meni Naomi deməy...» -- «Naomi» degəşning mənisi: «yəkimlik», «kəngüllük», «həruzluk»; «Mara» bolsa «aqıq», «ələmlik», «zərdablik» degən mənidi.

1:21 «Pərwərdigar meni əyibləp guwahlik bərdi» — baxka birhil tərjimiliri: — «Pərwərdigar manga kərxi qıktı» yaki «meni azablidi». Bu səzlər toqurluk «koxumqə səzəimizdə azrak tohtilimiz.

2:1 Mat. 1:5

2:2 «Baxak terix» - Təwrat kanuni boyiqə namrat kixilər wə yaqa yurtlukların ormiqılarning arşisidin qeqilip kətkən baxaklarıni terixigə ruhsət berilixi kərək («Law.» 19:9-10ni kərşin).

— Gərşə Naomining əzining bir parqə etizi bar bolsimu (4:3), uningəşa xu pəsildə birmərsə terilmiojanidi. Rut muxu iltimasi bilən Naomini «baxak terix» hijaləşqilikidin kutkuzidu, əlwəttə.

2:5 «Hizmətkaridin» - ibraniy tilidə «yigitidin».

«Bu yax qokan kimning kızı bolidu?» - Xu qaoşda Rut tehi tul

boləşaqqa, xuningəşa yarixa əlahidə kiyimiliri kiywatkan idi. 3:3ni wə izahətini kərşin.

2:7 «Kəpidə» - ibraniy tilidə «əyde». Orma məzgildə ormiqılar bəlkim etizlikdə dəm elixka wakitlik kəpə saləşan bolsa kərək.

2:8 «Dedəklirim bilən birgə muxu yərdə turoşin» - dedəklərnin ixi bəlkim arpa paylırini yioşip ənqə kılıx idi. Rut «ularning kəşida» ixlisə kəprək baxaklarıni tərəşaytti, əlwəttə.

Boaz Rutni öz əmrigə ilixi arqılıq
yərni qayturup setiwalidu «Rut» 4:9

Rutning hamanoğa berip, Boaz bilən kəruxux

3¹ Xu künlərdə, keynanisi Naomi uningoğa: — Əy kizim, həl-əhwalingning yahxi boluxi üqün, sening aram-bəhtingni izdiməymənmu?² Sən dedəkliri bilən ixlīgən Boaz bizgə tuoqan kelidu əməsmu? Mana, бүгүн ahxam u hamanda arpa soruydu.³ Əmdi sən yuyunup-tarinip, əzünggə ətirlik may sürüp, esil kiyimliringni kiyip, hamanoğa quxxin; ləkin u ər kixi yəp-iqip bolmioquqə, əzüngni uningoğa kərsətmigin..⁴ U yatqanda uning uhlaydioğan yerini kərüwal. Andin sən kirip, ayaq tərīpini eqip, xu yərdə yetiwaləqin. Andin u sanga nemə kiliş kerəklikini eytidu, — dedi.

⁵ Rut uningoğa: — Sən nemə desəng mən xuni qilimən, — dedi.⁶ U hamanoğa quxüp, keynanisi uningoğa tapilioqandək kildi.⁷ Boaz yəp-iqip, kənglini hux kiliş qəxning ayioqioğa berip yatti. Andin Rut xəpə qikarmay kelip, ayaq tərīpini eqip, xu yərdə yatti.⁸ Yerim keqidə Boaz qəqüp, aldioğa engixkəndə, mana bir ayal ayioqida yatattıl.

⁹ Kim sən?! — dəp soridi u.

Rut jawabən: — Mən hizmətkaring Rut bolimən. Sən mening həmjəmət-nijatkarim boləqining üqün hizmətkaringning üstigə tonungning etikini yeyip qoyəjaysən, — dedi..

¹⁰ U jawabən: — Əy kizim, Pərwərdigardin bəht-bərikət tapkaysən! Sening keyin kərsətkən sadəkət-məhribanlikəng ilgiri kərsətkiningdinmu artuqtur; qünki seni izdigən yigitlər, məyli kəmbəəqəl bolsun, bay bolsun, ularning kəynidin kətmiding..¹¹ I kizim, əmdi qorkmqiojin!

3:1 «Sening aram-bəhtingni izdiməymənmu?» - Naomining muxu «aram-bəht» degini Rutni kaytidin əy-oqaklıq kilişni kərsitidu.

3:3 «Əzünggə ətirlik may sürüp» - ibraniy tilidə «əzüngni məsih kiliş» yaki «əzüngni məsihləp».

3:8 «Qəqüp, ...» - baxka birhəl tərjimesi «titrəp ketip, ...». Həqbolmioqanda, Boaz putlirioğa sooquq uruloqanda oyoqinip kətkən bolsa kərək. **«Engixkəndə»** - baxka birhəl tərjimesi «ərüləndə»

3:9 «Hizmətkaring» — oqurmanlarning esidə barki, ibraniy tilidə «dədək»ni təswirləydioğan ikki səz bar. Bu ayəttə Rut ornini yukirirək kərsitidioğan səzni əzigə ixlətti (2:13ni wə izahatni kəring) **«Həmjəmət-nijatkar»** degən uqum toqruluk 2:20ni wə izahatni kəring.

«Toningning etikini hizmətkaringning üstigə yeyip qoyəjaysən» - Rut eytkən «Toningning etikini hizmətkaringning üstigə yeyip qoyəjaysən» degən ibarə: — «Meni sayəngning astioğa aləqin, meni əmringgə aləqin» degənni wə əzining Boazning ayali boluxka razi ikənlikini bildüridu. Hudamu Israilni öz qaniti astioğa aləqanlikli toqruluk xu səzni kilişən — «Əz.» 16:8ni kəring.

3:10 «Seni izdigən yigitlər» - Boazning səzigə qarioqanda (xühhisizki, u həm tirixqan həm qiraylıq boləqaqka) Rutni birkanqə yigit izdəp kəlgən. Ləkin Rut öz məyliyə əgixip ularni tallimay, bəlki ornioğa keynanisi Naomioğa yahxi bolsun dəp

Deginingning hëmmisini orundap berimën; qünki pütkül xëhirimizdiki mëtiwërlër seni pëzilätlik ayal dëp bilidu.

¹² Durus, sanga hëmjëmät-nijatkar bolöqinim rast; lekin sening mëndin yëqinrak yënä bir hëmjëmätin bar. ¹³ Æmdi keqiqä bu yërdä qälöjin; ätə səhërdä ägër u hëmjëmätlik hökükini ix-litip seni elixni halisa, u alsun; lekin hëmjëmätlik höküki boyiqä seni almisa, Përwërdigarning hayati bilën kəsäm qilimänki, mën sanga hëmjëmätlik qilip seni alay. Tang atquqä bu yërdä yetip turöjin! — dedi.

¹⁴ U uning ayiojida tang atquqä yetip, kixilär bir-birini tonuöüdäk boluxtin burun qöpti. Qünki Boaz: — bir ayalning hamanöja këlginini hëqkim bilmisun, dëp eytkanidi.

¹⁵ U yënä Rutkä: — Sën kiygën yepinqini eqip turöjin, dedi. U uni eqip turuwidi, Boaz arpidin altä këmqën këmäläp berip, uning öxnisigä artip qöydi. Andin u xähërgä kirdi. ¹⁶ Rut keynanisining yenioja kældi. U: — Äy qizim, sën hëzir kim?! — dëp soridi. Xuning bilën u keynanisioja u kixining qilöjanlirining hëmmisini dëp bërdi. ¹⁷ U: — U bu altä këmqën arpini manga bërdi, qünki u: «keynanangning yenioja kuruk qöl kaytip barmiojin» dedi, — dedi.

¹⁸ Naomi: — Äy qizim, bu ixning ahirining qandäk bolidiojinini bilgüqä muxu yërdä tähir qilöjin; qünki u adëm bügün muxu ixni pütküzmäy aram almaydu, dedi.

Boazning Rutni nikahioja elixi, hëmjëmät-nijatkarlik burqini ada qilixi

4 ¹ Boaz xähër dërwazisioja qikip, xu yërdä olturdi. Mana, u waqıtta Boaz eytkän hëliqi hëmjëmätlik höküqioja igä kixi keliwatatti. Boaz uningöja: — Äy buradër, kelip bu yërdä olturojin, dewidi, u kelip olturdi.

² Andin Boaz xähërning aqsakalliridin on adëmni qäkirip, ularöjimu: — Bu yërdä olturunglar, dedi. Ular olturojanda ³ u hëmjëmätlik höküqioja igä kixigä: — Moabning səhrasidin yenip këlgen Naomi kerindiximiz Əlimälëkkä tawä xu zeminni satmaqki boluwatidu. ⁴ Xunga mën muxu ixni sanga hawërlëndürməkqi idim, xundakla muxu yërdä olturojanlarning aldida wä hëlkimning aqsakallirining aldida «Buni setiwälöjin» demëqkimën. Sën ägër hëmjëmätlik höküqioja اساسën alay desäng, aloyin; hëmjëmätlik qilmay, almaymën desäng, manga eytkin, mën buni biläy; qünki sëndin awwal baxqisining hëmjëmätlik höküki bolmaydu; andin sëndin keyin mening höküküm bar, dedi.

U kixi: — Hëmjëmätlik qilip uni alimën, dedi.

⁵ Boaz uningöja: — Undakta yëрни Naomining qolidin aloyan künidä mërhumning mirasioja uning nami bilën atalojan birër äwladı qalduruluxı üqün mërhumning ayalı, Moab kızi Rut-nimu elixing keräk, — dedi.

rähmätlik erigä «hëmjëmät-nijatkar» bolöjan Boazning panahlikini izdigän. Xuning bilën Boaz Rutning qilöjini toöqruluk: «Sening keyin kersätkän sadäqät-mëhribanliqing ilgiri kersätkingindinmu artuqtur» dëydi. Rutning «ilgiri kersätkän (sadäqät-mëhribanliqi)» bolsa keynanisioja bolöjan sadäqätlikini, uningöja hëmräh bolup öz yurtini taxlap Israilarning arisioja kälganlikini kersitidu. Boazning «Sën keyin kersätkän sadäqät-mëhribanliq» degini bolsa özini izdigänlikini kersitidu.

3:11 «Pütkül xähirimizdiki mëtiwërlër» - ibranıy tilida «hëlkimning xähirining dërwazisidiki kixilär» — qädimki zamanda «xähërning dërwazisi» aqsakallar wä mëtiwërlër olturidiojan jay idi; xu yërdä sot eqilatti. Xunga Boazning sözining toluk mänisi «Mening xähirimdiki barlıq mëtiwërlër seni pëzilätlik ayal dëp qaraydu».

3:14 «Eytkanidi» - ibranıy tilida «eytkanidi» yaki «oylıqanidi» degän mənä birlä söz bilën ipadiliniđu. Biz bu yërdä «eytkanidi» dëp tərjimä kildük.

3:15 «Altä këmqën» - bëlkim «altä əfah», yëni 27-45 kilogrammi kersitixi mumkin.

3:16 «Sën hëzir kim?» - Naomining bu soalı bilën Rutning hëzirki salähıyitini soraydu: u: «Hëzir sën Boazning ayalı boldungmu-yok?» degän mənini bildüridu.

4:1 «Äy buradër!» - ibranıy tilida «Äy, palanqi-pokunqi!» deyilidu. Bu adëm bëlkim Rut wä Naomioja qarita hëmjëmätlik burqini öz üstigä elixni rät qilöjaqqa, u bu bayanda namsiz qalojan bolsa keräk.

4:5 «Moab kızi Rutnımu elixing keräk» — «Law.» 25:25-34 wä 47-55gä, wä «Qan.» 25:5-10öja qaräng. «Rut» 4:6-12-ayättiki

⁶ Həmjəmət kixi: — Undak bolsa həmjəmətlik hokukumni ixlitip etizni alsam bolmiojudak; alsam öz mirasimoja ziyan yatküzgüdəkmən. Həmjəmətlik hokukini sən özüng ixlitip, yərnı setiwaləqin; mən ixlitəlməymən, dedi.

⁷ Kədimki wəqitlarda Israilda həmjəmətlik hokukioja yaki almaxturux-tegixix ixioja munasiwətlık mundak bir rəsim-kaidə bar idi: — İxni kəsmək üqün bir tərəp öz kəxini selip, ikkinqi tərəpkə beratti. Israilda soda-setikni bekitixtə mana muxundak bir usul bar idi. ⁸ Xunga həmjəmət hokukioja igə kixi Boazə: — Sən uni aləqin, dəp, öz kəxini seliwətti. ⁹ Boaz aqsakallaroja wə kəpqilikke: — Silər bügün mening Əlimələk kə təwə boləjan həmmını, xundakla Kilyon bilən Maqlonoja təwə boləjan həmmını Naomining kolidin aləqinimoja guwahtursilər. ¹⁰ Uning üstigə mərhumning nami kərindaxlırı arisidin wə xəhırining dərwasısidin eqürülməsliki üqün mərhumning mirasioja uning nami boləjan birər əwladi kəldurulsun üqün Maqlonning ayalı, Moab kızı Rutni hotunlukka aldim. Silər bügün buningəja guwahtursilər, dedi.

¹¹ Dərwasıda turojan həmmə həlk bilən aksakallar: — Biz guwahturmiz. Pərwədigar sening əyüggə kirgən ayalıni Israilning jəmətini bərpa kıləjan Rəhilə bilən Leyah ikkisidək kıləjay; sən özüng Əfratah jəməti iqidə bayaxat bolup, Bəyt-Ləhəmdə nam-izziting ziyadə boləjay;

¹² Pərwədigar sanga bu yax qokandin tapkuzidiojan nəsling tüpəylidin sening jəməting Tamar Yəhudaəja tuəqup bərgən Pərzəning jəmətidək boləjay! — dedi.

Padıxah Dawut Boaz bilən Rutning əwladıdır

¹³ Andin Boaz Rutni əmrigə elip, uningəja yekinlik kıldı. Pərwədigar uningəja xapaət kılıp, u həmilidar bolup bir oəul tuədi. ¹⁴ Kız-ayallar Naomioja: — Israilning arisida sanga həmjəmət-nijatkar nəslini üzüp qoymiojan Pərwədigaroja təxəkkür-mədhıyə kayturulsun! Xu nəslingning nami Israilda izzət-abruyluk boləjay! ¹⁵ U sanga jeningni yengilioquqi həm kəriəjiningda seni əzizlioquqi bolıdu; qünki seni səyidiojan, sanga yəttə oəuldin əwzəl boləjan kəlining uni tuədi, — dedi. ¹⁶ Naomi balını elip, baərioja bastı wə uningəja bəkkuqi ana boldı. ¹⁷ Uningəja koxna boləjan ayallar «Naomioja bir bala tuəuldi» dəp, uningəja isim koydı. Ular uningəja «Obəd» dəp at koydı. U Yəssəning atisi boldı, Yəssə Dawutning atisi boldı.

ixlarəja kəriəjənda, Bəyt-Ləhəmdə «pərzəntsiz kəlojan kərindixining tul hotunini elix» toəqrısidiki bəlgilimə bəja kəltürülüwatəanda, koxumə maddılar koxulojan bolsa kerək (əslidiki kanun bəlgilimisi boyiqə, bırsı pərzəntsiz əlgən bolsa, uning akisi yaki ukisi uning mirasioja mirashor kəldurux üqün tul hotunini elix kerək idi; Bəyt-Ləhəmdikilər muxu bəlgilimigə aka-ukisidin bəxə barlık uruk-tuəqanlirınımu öz iqigə alıdu, dəp koxkan ohxaydu). «Yar.» 38:8-10nımu kərüng.

4:6 «mən xu hokukni ixlitəlməymən» - bu kixi bəlkim: «Əgər Ruttin pərzənt kərsəm, ular mening balilirim hesablanmaydu; həlbuki, ular bəxə ayalımdin boləjan pərzəntlirim bilən təng mening mirasimoja waris boluxı mumkin, xuning bilən öz pərzəntlirim erixidiojan mirasining ülxi əslidikidin azlap ketidu» dəp oylisa kerək; xunga u «almaymən» degən kərarəja kəlgən.

4:7 Kan. 25:7

4:8 «Əz kəxini seliwətti» - bu kəxni Boaz elip ketidu. U məzkur soda-setikə ispat bolıdu. Kəx bəlkim bir parqə yərnıng təwəlikigə simwol boluxı mumkin idi («Kan.» 11:24 wə 25:7-10ni kərüng).

4:10 «Xəhərnıng dərwasisi» - okurmənlərnıng esidə barkı, «xəhərnıng dərwasisi» kədimki zamanlarda aqsakallar wə mətıwərlər olturidiojan jay idi.

4:11 «Rəhilə wə Leyah» - Yəkupning ikki ayalı bolup, kəp pərzənt kərgən.

4:11 Yar. 29:32-35; 30:1-25; 35:17, 18

4:12 Yar. 38:29; 1Tar. 2:4; Mat. 1:3

4:14 «həmjəmət-nijatkar» - xu «həmjəmət-nijatkar» bolsa tuəulojan bala əzıdu. 15-ayətnı kərüng.

4:16 «bəkkuqi ana» — bəlkim kanun jəhəttin balıning atək anisi boləjanlıkını kərsitixi mumkin.

4:17 «Obəd» — «kıl», «hızmətkar» degən mənıdə. **«Dawut»** — Dawut padıxah, Dawut pəyojəmbər.

Dawut padixah, yəni Dawut pəyoʻqəmbərnıng nəşəbnamısı

¹⁸ Pərazning nəşəbnamısı təwəndikidəktur: — Pərazdin Həzron tərəldi, ¹⁹ Həzrondin Ram tərəldi, Ramdin Amminadab tərəldi, ²⁰ Amminadabtin Nahxon tərəldi, Nahxondin Salmon tərəldi, ²¹ Salmondin Boaz tərəldi, Boazdin Obəd tərəldi, ²² Obədtin Yəssə tərəldi wə Yəssədin Dawut tərəldi.

Қоxумқә сөз

Biz «Rut» degән kitabni oқuојinimizda, uni «Batur ҳakimlar» degән tarih bilән selixturup oқusak paydilik bolidu. Ikki tarih ohxax bir dәwrni bayan қilојan. Lekin kәp jәhәtlәrdin ikki tarihning otturisidiki pәrkләr intayin qong.

«Batur ҳakimlar» bilән «Rut» degән kitabning selixturmisi: —

- (a) «Batur ҳakimlar»da tarihқа munasiwәtlik xәhsләr intayin kәp; «Rut»ta intayin az.
- (ә) «Batur ҳakimlar» birkәdәr uzun kitab; «Rut» bolsa intayin қiskә.
- (b) «Batur ҳakimlar»da pүtkүl Israil hәlқи wә zeminining ixliri yezilојan; «Rut»ta pәkәt қikikkinә bir xәhәrdiki ixlar yezilојan.
- (p) «Batur ҳakimlar»ning tarihi 300 yillik bir mәzgилni өз iqigә alidu; «Rut» pәkәt bir әwladning ixlirini өз iqigә alidu.
- (t) «Batur ҳakimlar»ning tarihida қiојinqilik, baskunqilik, bir kenizәkning jәsitining parqә-parqә қilинixi, iқи urux, rәzil қahinlar қatarlıқlar bayan қilинојan. Bu wәkәlәrning bәziliri yüz bәrgән Binyamin zemini Bәyt-Lәhәm xәhiriгә pәkәt üq-tәt kilometr kәlsimu, lekin «Rut»ta hatirilәngән ixlar «Batur ҳakimlar»da hatirilәngән ixlarојa mutlәk ohximaydu.

Bu ikki kitabni selixturup oқux арқilik biz mundaқ addiy bir sawatқа igә bolimiz: — gәrқә өз dәwrimizdikilәrning hәmmisi degүdәk қayta-қayta gunah қiliweridојan «gunahning dәwrliki»gә qүxүp қelixқan bolsimu, uningојa ezip әgixixgә mәjburlanојan әmәsmiz. Biz Hudadin әyminip, Uni izdisәk, ҳayatimiz әtrapimizdikilәrdin tolimu pәrklik bolalaydu.

Әlimәlәkning Israilni tәrk қilix қarari

Әгәр Әlimәlәk wә Naomi әjdadi Ibrahimning ailisidiki tarihtin sawat-ibrәt alојan bolsa, ozuk-tүlүk tapimiz dәp Huda Israil hәlқigә ata қilојan zemindin қikip ketixining daim qataқlarni pәyda қilidојanlıқidin ibarәt sawaқni bilgән bolatti. Ibrahim, Ishaq wә Yaquplarning tarihlirining hәmmisi bu ixқа guwahlık beridu. Huda Öz hәlқigә «Silәrgә yahxi zeminni ata қilimән» degән wәdini қilојanikән, Uning xu yәrdә olturaқlaxқan Israillarni bekixi turoқan gәp idi. Әmma mәzkur tarihta Әlimәlәkning zemindin ayrilixi tooqruluk Pәrwәrdigardin yol sorioқanlıқi hәққidә heққandaқ sөz yok; қarioқanda, uning bu pilanini Hudadin әmәs, bәlki pүtүнләy bir «insaniy pilan» degili bolidu. Қәhәqiliktә ular Pәrwәrdigardin yol sorioқan bolsa, xүbhisizki, Huda buning mәlum bir yol арқilik ularојa yүrgүzgән «tәrbiyilik jaza»sining bir қismi ikәнlikini, xuningdәk Öz hәlқи Özigә қarap towa қilip қaytip kәlsә, ularојa ozuk-tүlүkning bolidојanlıқini kәrsitәtti (Hudaning xundaқ «tәrbiyilik jaza»liri tooqruluk «kirix sөz»imiz wә «Batur ҳakimlar»diki «қoхumқә sөz»imiznimu kәrүng).

Әmiliyәттә ularning қarari әhwalini tehimu bәттәrlәxtүrdi. Ularning «insaniy pilan»i әzlrini azab-oқubәttin wә әlүmdin қutқuzmidi.

Ҳalbuki, hәkning nәziri qүxmәydiојan yoksul bir ayalning қarari bu ailining pүtүн әhwalini өзгәrtidu. Naomi Pәlәstingә (Қanaanoјa) қaytixni қarar қilојandin keyin, Rut uningојa hәmrah bolup berixni niyәt қilidu; nәtijidә, u ahirida Rәbbimiz Әysa Mәsiһning әjdadi boluxқа

muyəssər bolidu. Matta tərīpidin pütülgən Məsihnəng nə səb nāmīsīda Rut tilə qə elinidu; Yəhūdiy həlkīning ən'ənīlirī boyiqə nə səb nāmīlərdə pəkət ərləning ismīlirīla hatīrilinidu («Mat.» 1:5); Rut ayal həm Moablik bolup, Yəhūdiy bolmisimu, yənīla xu nə səb nāmīda tēpilidu.

«Rut»ta kərūngən isimlarning mənīlirī

«Əlimələk» — «mənīng Hūdayim padixahdur». Gərqə unīng xundək yahxi ismī bolsimu, Əlimələk Hūdanīng Isrāilning pütkül zemīnī qə igə ikənlikini, Əzidin qorqқанlarni saqlaymən degən wədīliridə turidī qanliqini qing tutmī qan ohxaydu.

«Naomi» — «yekimlik», «kəngüllük» degən mənīdə. Naomīning əz ismī toqruluk aqqīk sēzīlirini 1:20də kərūng. Əmma ahīrkī hālītīdin unīng ismī həkīkətən jismī qə layīk boldi.

Əlimələkning ikki oqlīdin: — «Maqlon» — «bimar», «aqrīk» degənni, «Kiliyon» — «ajiz», «zə'ip», «box» degənni bildürīdu. Ularning ismīlirī dər wəkə yaki ularning jismānīy hālīni yaki bəlkim bexarətlik hālda ularning «iman-ixənqī ajiz» degən rohīy hālītīni sūpətlīgən bolsa kərək.

«Rut» — «dostluk» yaki «dost» degənni bildürīdu. Rut dər wəkə intayin sadīk dost idi.

«Orpah» — «jərən» degən mənīdə boluxi mumkin.

«Boaz» — bəlkim «uningda kūq bar» yaki «qakқанlik», «yürüxlük» degən mənīdə. Bu ikki tərəp dər wəkə unīngda kərūnərliktur. Boazning anisi (Salmonning ayali) Yerihodiki «pahixə ayal Raḥab» idi («Yəxua» 2-bab, 6:17, 23, «Mat.» 1:5, «Ibr.» 11:31ni kərūng). Boaz bīrsīning yaqə yurtta musapir bolōqandiki qiyinqlīkini obdan qūxəngən.

Muəllipning kitabni yezixta nemə məqsətlirī bar?

Muəllipning (wə xuningdək Hūdanīng Əzīning, əlwəttə) kitabda bolōqan məqsətlirī təwəndīkilərnī əz i qīgə alidu, dēp ixīnimiz: —

(1) Dawut padixahning Yəhūdanīng nəslī ikənlikini ispatlax;

(2) Hudasizlik bir dər wə Huda qə itaətmən wə ihlas mən boluxqə mumkinqlīk bolidī qanliqini ispatlax; Hūdanīng «qaldisi» əzīgə sadīk turuwerīdu.

(3) «Həmjəmət-nijatkar» degənning rolini bayan qīlix. Buning muḥimliqī dəl xuki, Təwrat həm Injīlda Hūdanīng Əzi Unīng əwətkən Məsiḥi arqīlik Isrāil qə, andin pütkül dunya qə «Həmjəmət-Nijatkar» bolidī qanliqī kərsitilix;

(4) Dawutning jəmātīning tarīhini kərsitix.

«Rut»ning ahīrkī ayətlirīdin qarī qanda, enīkki, kitab unīngda təswirləngən wəkələrdin az degəndə üq dərwdin keyin hāzīrkī xəkīldə yezilōqan. Xūbhīsizki, məzkur kitab yezilōqan wāqīt qīgə, bu ixlar Boaz jəmāti üqūn intayin qədirləngən bir ailə tarīhi bolup kəlgən. Əmma kitabning Dawut təhtkə olturuxtin burun yezilōqanliqī yənə enīk; qūnki 17:4də «U (Obəd) Yəssəning atisi boldi; Yəssə padixah Dawutning atisi boldi» deməy, bəlki «U (Obəd) **Yəssəning atisi boldi; Yəssə Dawutning atisi boldi**» dēp yezilōqandur.

Təwrat tiki «Samuil» degən tarīhni oquqanlar Isrāilning bīrinqi padixahī Binyamin kəbilisīdin bolōqan Saul ikənlikini bilidu. Ḥalbuki, Saul həkūm sūrūx wəzīpīsini yahxi baxlī qan bolsimu, u ahīrida wapasizlik tūpəylīdin Huda tərīpidin padixahliqīdin qətkə kēqīlīdu. Samuil pəy qəmbər astīrtin Dawutni kəlgūsi padixah boluxqə məsiḥləydu («1Sam.» 16-bab). Saul wapat bolōqandin keyin Isrāil həlkī Dawutni həkīkiy Yəhūdiy əməs» dēp qarixi mumkin idi;

qünki uning nəsəbnamisi də «Yəhudiylar bolmıoğan» ikki ayal, yəni «pahixə Rahab» wə «Moab kızı Rut» bar idi. Xunga bəziliri Dawutning padixah boluxini qobul kilixkə qarxi pikirdə bolıoğan boluxi mumkin idi. Ulardin bəziliri dər wə kə Saulning oqlı Ixboxətkə əgəxkən («2Sam.» 8-10-bab). Xuning üqün mumkinqiligi barkı, Samuil pəyoqəmbər həlkning həkikiy əhwalni wə Boaz jəmətidikilərnıng həkikiy pəzilətlirini bilip yetixi üqün «Rut» degən məzkur tarihnı yazoğan; əməliyəttə Boaz wə Rutning yüksək əməlliri Binyamin kəbilisidikilərnıng (yəni Saulning jəmətidikilərnıng) dəhəxtlik tarihi («Batur hakimlar»da hatiriləngən) bilən selixturoqanda, pütünləy ohximaydu.

«Batur Hakimlar» wə «Rut»ning Dawutning padixah boluxidin ilgiri yezliqanliqioğa yənə kiqik bir parqə ispat bar. «Batur hakimlar»diki 1-babta, «**Lekin Binyaminlar bolsa Yerusalemda olturuwatkan Yəbusiylarnı qoqlap qikiriwetəlmisi; xunga ta bügüngiqə Yəbusiylar Binyaminlar bilən Yerusalemda turmaqta**» deyilidu («Hak.» 1:21). Həlbuki, Dawut padixah bolup tikləngəndin keyin dəslepki əməllirining biri Yerusalemnı ixqal kilip, öz paytəhti kilixtin ibarət idi («2Sam.» 5:6-7). Xuning üqün məzkur kitablar xu wə kədin ilgiri, əmma Dawut allıqəqan məxhər bolup qəloğan bir məzgildə (bəlkim Samuil pəyoqəmbər tərıpidin) yezliqan bolsa kərək.

(5) Hudaning mehir-xəpkitining «Yəhudiylar əməslər» («yat əllər», «taipilər»)ni öz iqigə alqanliqini ispatlax.

(6) Məsihnıng «Həmjəmət-Nijatkar» bolidıoğanliqioğa bir hil «bexarətlilik tarihi» yaki «bexarətlilik rəsim»ni kərsitix.

Məsih Əysaning barliq insanlaroğa «Həmjəmət-nijatkar» boluxi

Təwrattiki pəyoqəmbərlərnıng Hudani «Həmjəmət-Nijatkar» (ibranıy tilida «goel») dəp kərsitixining əzi adəmnı intayin həyran kilarlik ixtur. Qünki Huda qəndəkmı insanoğa «həmjəmət» yaki «tuqkan» bolsun? Məsılən, «Ayup» 19:25də mundaq deyilidu: —

«**Mən xuni bilimənkı, özümning Həmjəmət-Qutkuzoquqim həyattur,**

U ahirət künidə yər yüzidə turup turidul!»

Biz bolupmu «Rut» degən kitab arkilik «həmjəmət-nijatkar» bolux ixi toqrulux tehimu həwərdar boləqəqə, Ayup pəyoqəmbərnıng bu bexaritinı: «Mening ərxətə bir yekininim, manga tuqkan boləqan birsi bar; u manga tuqkan boləqəqə meni qutkuzuxkə razi bolidu; u ahirki zamanda kelip, Hudaning həkəmlirini sürüp, barliq ixni sorap həmmisini durus kilidul!» degəndək qüxənsək bolidu.

Rəbbimiz Əysa Məsih ərxetin kelip, insan bolup tuquloqəqə («Yh.» 1:14), u pütkül insaniyəttə üqün «Həmjəmət-Nijatkar» bolux ornini alidu.

«Həmjəmət-nijatkar»ning məlum bir tuqkınıni kulluktin qutkuzuxi üqün təwəndiki salahiyətliri boluxi kərək: —

- (1) Uning yekın tuqkınıni boluxi kərək;
- (2) Hərlük bədilini tələxkə razi boluxi kərək;
- (3) Uningda hərlük bədili boluxi kərək wə uni nək məydanda təliyələydiqan boluxi kərək!
- (4) Əzi ərkin kixi boluxi kərək (uni tosidıoğan yaki uningə qəqlixiwəlidıoğan bəxkə bir ix yaki əhwal bolmasliq kərək);

«Rut»

Injilni o'qishda, o'qurmanlar Rabbimiz Əysa Məsihning bu salohiyatlarining hammasi bar bo'lganligini ko'raydu. Boaz «hamjamot-nijatkar»lik ixini ada qilishi bilan u Yehudiy bolmagan Rutni Hudaning halkining Tawrattiki «nijatlik tarix»ning bir qismi qilib kirguzidu. Məsih Əysa «hamjamot-nijatkar»lik ixini ada qilishi bilan Yehudiy bolmagan bizlarni (ixangon bolsak) Hudaning halkining toluq ham manggulk «nijatlik tarix»ining bir qismi qilib kirguzidu. Boaz wa Rutning otturidiki «axik-maxukluk tarix» bolsa Məsih bilan nuroqunliqan «yat allikler»din tarkib tapkan jamaitining otturidiki qongkur mehir-muhabbat wa munasiwitini kersitidigan ajayib bir rasim bolidu. Xuningdek amaliyatta, putkul Mukaddas Kitabni Hudaning Oz halki bolgan jamaatka qongkur mehir-muhabbatini ayan qilgan, «Qozining toy ziyapiti» bilan ahirligidigan birhil «romantik hekaya» degili bolidu («Wəh.» 19:9, 21:9-27).